

چکیده

مقدمه: مجموعه های نشریات الکترونیکی از جمله منابع غنی اطلاعات هستند که سالیانه بخش عمده ای از وقت، بودجه و نیروی انسانی کتابخانه های دانشگاهی را به خود اختصاص می دهند. در مقایسه کلی، تعداد زیاد عناوین و قیمت نسبتاً کم آنها نسبت به مجلات چاپی جلب توجه کرده و معمولاً همین امر اشتراک آنها با نیت صرفه جویی بیشتر در هزینه ها را باعث می شود. اما سودمندی واقعی، در استفاده از مجلات نمود واقعی پیدا می کند. این پژوهش به مجلات الکترونیکی با دو رویکرد بسامد استفاده و هزینه هر بار استفاده نگریسته است تا از یک سو جایگاه این منابع در میان کاربران مشخص شده و از سوی دیگر مجموعه های سودمند از نظر هزینه را شناسایی کند.

روش پژوهش: این پژوهش پیمایشی-توصیفی است. جمع آوری داده ها با استفاده از پرسشنامه و با مراجعه حضوری پژوهشگر به مسئولین بخش سفارشات نشریات لاتین ۱۵ دانشگاه دولتی شهر تهران انجام گرفته است.

یافته ها: در سال ۲۰۰۳ بطور میانگین، ۲۵/۹۲ درصد از کل بودجه نشریات دانشگاهها صرف اشتراک نشریات الکترونیکی شده است. در این سال در مجموع، ۵۲۱۱۶۳۰ دلار صرف اشتراک ۶۲۳۴ عنوان مجله چاپی و در حدود ۷۰۲۸۴۰ دلار صرف اشتراک ۶۸۳۳۰ عنوان مجله الکترونیکی شده است. میانگین هزینه تمام شده هر عنوان از این مجلات در حدود ۱۰/۲۸ دلار و برای مجلات چاپی در حدود ۸۳۶ دلار بوده است. میانگین هزینه هر بار استفاده از مجموعه های Emerald, Ebsco, Ovid, IOP, ACS, Proquest, Science Direct در دانشگاههای مورد مطالعه، به ترتیب ۰/۲۴، ۰/۸۸، ۱/۱۱، ۱/۲۱، ۱/۶۶، ۲/۰۲، ۴/۴ و ۴/۴ دلار بوده است. هر نفر جامعه استفاده کننده از مجموعه های مذکور به طور میانگین ۳۹/۷۱، ۳/۰۱، ۲/۹۷، ۰/۶۶، ۰/۱۷، ۲/۵۹ و ۰/۶۶ مقاله برداشت کرده است. بدین ترتیب مجموعه Science Direct از نظر هزینه- سودمندی و میانگین برداشت مقاله به ازای هر نفر جامعه استفاده کننده در بالاترین رتبه قرار گرفته است.

بحث و نتیجه گیری: بر آورد های هزینه سودمندی به سهولت با دریافت آمار میزان استفاده از مجموعه های نشریات الکترونیکی از ناشر میسر است ولی معمولاً دانشگاهها از این مهم غافل هستند. در مورد مجموعه هایی که هزینه سودمندی مطلوبی ندارند، دو راه پیش روی مسئولین مربوطه قرار دارد: الف) بررسی دقیق و حذف مجموعه های نامتناسب و تهیه مقالات مورد نیاز آنها از طریق امانت بین کتابخانه ای و یا خدمات تحویل مدرک و جایگزین نمودن مجموعه هایی با پوشش موضوعی مناسب. ب) بالا بردن تعداد دفعات استفاده از مجموعه های مفید و متناسب با تقویت عوامل زمینه ساز مانند عوامل فرهنگی، تکنولوژیکی، آموزشی و....

کلید واژه ها: نشریات الکترونیکی، Emerald, Ebsco, Ovid, IOP, ACS, Proquest, Science Direct، هزینه- سودمندی، دانشگاههای دولتی